

Asia: VN/20873/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta sosiaali- ja terveystalalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisääminen on kannatettavaa. Asetusluonnoksen, muistiolounnoksen ja perusteluiden useita yksityiskohtia tulee kuitenkin tarkistaa ja avata.

AVUSTUKSEN MYÖNTÄMISTÄ PUOLTAVAT TEKIJÄT

Asetusluonnoksen 3 § 2 momentin alussa todetaan, että nyt suunnitellut lisäykset huomioidaan avustuksen myöntämistä puoltavia tekijöitä. Kirjaus on positiivinen ja kannatettava. Se on lähtökohta, joka tulee tuoda myös perusteluihin ja avata. Kun on kysymys puoltavista tekijöistä, yhden tai jopa useamman puuttuminen ei tarkoita avustushakemuksen hylkäämistä, jos hakemus muuten on hyvin perusteltu juuri siihen tarkoitukseen. Huomioon tulee ottaa myös se, että avustuskohdeet ja toiminnot poikkeavat toisistaan, jolloin puoltavia tekijöitä ei voida soveltaa niihin samalla tavalla.

KONKREETTINEN KOHTAAVA ASIAKASTYÖ (1 kohta)

Sekä asetusluonnoksessa että muistiolounnoksessa painotetaan kohtaavaa asiakastyötä. Se tulee nimetä (asetuksessa ja perusteluissa) sekä määritellä ja avata (perusteluissa) uudelleen. Lähtökohtaisesti asiakkaista puhutaan julkisissa ja yksityisissä palveluissa. Järjestöjen toiminta ei ole palvelua eikä siellä synny varsinaisia asiakassuhteita. Kohtaamiset voivat olla toistuvia ja pitkäkestoisia, mutta ne voivat olla myös kertaluonteisia esim. puhelimessa tai verkossa. Silti ne toteuttavat hyvin järjestön toimintaa. Kohtaavaksi toiminnaksi tulee lukea myös järjestön työntekijän toteuttama viestintä, työssä saatujen tärkeiden tietojen jakaminen eteenpäin ja tapaamiset päättäjien kanssa. Oikeampi termi olisi pelkkä kohtaava työ.

Päihdeasiamiestoiminta tekee valtakunnallisesti maksutonta ja luottamuksellista edunvalvontatyötä päihteitä ongelmallisesti käyttävien ihmisten ja heidän läheistensä hyväksi. Avun ja neuvonnan

antaminen puhelimitse on merkittävä osa työstä. Yhteydenotot koskevat mm. palveluihin pääsyä, palveluiden laatua, sosiaaliturvaetuuksia, asiakkaan ja potilaan oikeuksia ja oikeussuojakeinoja. Keskeisin kohderyhmä on erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset, joilla ei ole voimavaroja eikä mahdollisuuksia hakea apua muualta. He eivät pysty omatoimisesti esim. selvittämään asiaansa päihdepalveluiden tai viranomaisten kanssa tai tekemään yksin hakemuksia tai valituksia. Tämä kaikki on kohtaavaa työtä, joka turvaa sen, että ihmisten oikeudet toteutuvat. Tällöin ei tule tehdä erottelua edunvalvontatyön sisällä olevien toimenpiteiden välillä. Myös oikeudellinen neuvonta on nähtävä osana kohtaavaa työtä. Keskeisenä seikkana on pidettävä sitä, että työ tulee kohderyhmään kuuluvan ihmisen hyväksi ja varmistaa hänen etunsa ja oikeutensa.

Lisäksi tulee ottaa huomioon, että kohtaava työ ei ole mahdollista yksinään. Sen avuksi tarvitaan hallinnolliset puitteet, kuten henkilöstöhallinto, taloudenpito ja toiminnan muut rakenteet. Ne on otettava mukaan avustuksia myönnettäessä.

TOIMINNAN SOPEUTTAMINEN TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOKSIIN (2 kohta)

On selvää, että toimintaympäristön muutokset tulee ottaa huomioon, mutta tässä sitä korostetaan liikaa, yhtenä kuudesta seikasta. Muistioloannoksen teksti kaipaisi lisäyksen siitä, että muutos ei aina ole pääsääntö eikä tavoiteltava asia. Usein avustettavat toiminnat jatkavat tuloksellisesti hyvää työtään samalla tavalla kuin aiemmin. Silloin ei ole tarpeen puhua muutoksesta.

TOIMINNAN RINNAKKAISUUS JA PÄÄLLEKKÄISYYS (3 kohta)

Aidon päällekkäisyyden huomioiminen on kannatettavaa. Rinnakkaisuus ja päällekkäisyys tulee kuitenkin erottaa toisistaan. Rinnakkaisuuden voisi harkita jätettäväksi luettelosta pois, sillä molempia toimintoja todennäköisesti tarvitaan. Kummallakin voi olla oma kohderyhmä esim. maantieteellisesti eri alueilla, eri-ikäisille tai eri sukupuolta oleville ihmisille.

Päällekkäisyyden osalta tulee ottaa järjestön hyväksi huomioon jo aiemmin toteutetut yhdistymiset.

TOIMINNAN TAVOITTAUVUUS JA OSALLISTUMISEN AVOIMUUS (4 kohta)

Tavoittavuus ja osallistumisen avoimuus ovat kannatettavia, joskin muistioloannos on tältä osin hyvin tarkka ja vaativainen. Toiminnan seurannasta ja tuloksellisuudesta (5. kohta) olisi tarpeen saada perusteluihin tarkennus päällekkäisen työn välttämiseksi. Täsmälleen samoja tietoja ei ole tarkoituksenmukaista raportoida sekä avustushakemuksessa että tuloksellisuusraportissa / vuosiselvityksessä, jos tiedot jo valmiiksi ovat STEAn käytettävissä.

KULUJEN KOHTUULLISUUS JA PERUSTELTAVUUS (5 kohta)

Kaikkia kuluja tulee käsitellä samalla tavalla. Asetusluonnoksessa puhutaan kuluista kokonaisuutena, kuten pitääkin. Sen sijaan muistioloannoksessa erotetaan muista kuluista palkkakustannukset. Muistioloannoksen mukaan palkkakustannusten arviointia voitaisiin täsmentää normatiivisella palkkatolla, joka rajaisi hyväksyttävien palkkojen enimmäistason. Tämä ei ole kannatettavaa.

Palkkakatto kohdistuu negatiivisesti niihin järjestöihin, joilla ei ole varallisuutta tai avustusten ulkopuolisia tuottoja, joilla ne voisivat maksaa palkkakaton ylittävät palkan osat. Tämä ei ole yhdenvertaista kohtelua järjestöjen välillä. Järjestöissä tehdään myös työtä, joka edellyttää erityisosaamista eri aloilta (johtajat, juristit, lääkärit). On kestävämpiä, jos ns. ei-varakkaat järjestöt eivät voi palkata tarvittavia erityispäteviä ja kokeneita työntekijöitä sen takia, että ne eivät pysty maksamaan kilpailukykyisiä palkkoja. Lopullisina kärsijöinä ovat näiden järjestöjen kohderyhmät.

Palkkakatto tulee poistaa ja palkkoja tulee arvioida, kuten muitakin kuluja. Tämä tulee todeta asetuksen perusteluissa.

Siinä tapauksessa, että palkkakatto jäisi voimaan, siitä tulisi joka tapauksessa voida poiketa perustellusta syystä. Avustuspäätöksessä tulisi todeta, että palkkakatto ei sovelleta tähän tehtävään esim., koska se vaatii erityisosaamista tai -kokemusta, jota ei muuten olisi saatavissa. Tämä tulisi todeta asetuksen perusteluissa.

AVUSTUSTEN KÄYTTÖÄ KOSKEVA PALAUTE (6 kohta)

Palautteen huomioiminen on kannatettavaa.

KOKONAISHARKINTA

Kokonaisharkinnan soveltaminen on kannatettavaa. Muistioloannoksessa tässä kohtaa olevat kirjaukset varsinkin hakijoiden yhdenvertaisesta kohtelusta, asiallisista ja perustelluista arviointiperusteista, läpinäkyvyydestä ja ennakoitavuudesta ovat tarpeellisia. Syrjimättömyydestä ja yhdenvertaisuudesta tulee erityisesti huolehtia.

MUUTA

Lausunnon antamiselle varattu aika 2.-26.7.2026 on valitettavan lyhyt ja keskellä kesälomakautta. Tämä hankaloittaa laadukkaiden lausuntojen antamista järjestöille hyvin tärkeässä asiassa.

Sillanpää Tuula
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry - Päihdeasiamiestoiminta